

ההרתעה שבין השיטין

השבועון הבריטי השמרני רב ההשפעה, "ספק טייטור", ליוה את ה"ספר הלבן" על סוגית ההגנה, אשר פורסם ע"י ממשלת בריטניה (במחצית השנייה של פברואר ש.ז.) בציון העובדה כי "רבות הן השאלות החמורות הנשאלות ללא מענה מפורש ע"י ה"ספר הלבן".

השבועון ממשיך ומעיר: —

הראשונה והחמורה שבשאלות אלו מתעוררת מן ההודעה שב"ספר הלבן" כי במקרה שרוסיה תנחית התקפה רבתית על המערב, ולו אף בכוחות "מקובלים" בלבד, יהיה על המערב להשיב מלחמה שצרה בכלי-יין גרעיניים איסטרטגיים. מר דאנקן סאנדיס יכול לטעון בצדק כי מזה שנים היתה הדבר גורם-מרתיע המרומז "בין-השיטין". הרוסים ידעו מכבר כי אם יפלוש לאירופה אין הכוחות ה"מקובלים" הערוכים כנגדם יכולים לקוות לבלמם אלא כדי שעות ספורות.

פצצת המימן אשר "מתחת לפני השטח" — היא המשמשת איפוא כגורם-המרתיע המשתמע ממצב דברים זה. אך לא הרי החזקה בגורם מרתיע מרומז כהרי יציאה בפרהסיה באותו איום שב"ספר-הלבן" — ושוני זה גובע מסיבות רבות. הראשונה מהן היא שאיום זה הנו ריק מתוכן; כל איש, ואף מר סאנדיס, יודע כי פצצות מימן לא ישוגרו ממדינה זו אם תחל מלחמה "מקובלת". אולם לא מן הנמנע הוא כי מר חרושצ'וב לא יבחין בכך. שכן עם כל חריפותו המדינית הרי הוא אדם בעל הבנה צרת-תחומין עד מאוד; יתואר כי יהיה סבור — ויש לשער כי אמנם יסבור כך, אם נחזור על אמירות כאלה בתכיפות מספקת — כי אנו אמנם מתכוונים להשיב מהלומה בכלי-יין גרעיניים איסטרטגיים אם, נאמר, תפרוץ מלחמה באיזה מקום שהוא לאורכו של "מסך-הברזל". ודבר זה ודאי שהינו הרה סכנות; שכן קיים תמיד הסיכון

הגיון ההשמדה

טבעית כאילו עוד יותר (ואכן, גם נוקבת עוד יותר) מן הבקורת שבשבועון השמרני, היתה ההערכה שניתנה ל"ספר-הלבן" הבריטי בעיני הגנה ע"י השבועון הסוציאליסטי הנוודע, "ניו-סטייטסמן". והרי מספר קטעים עיקריים מתוכה: —

...ה"ספר הלבן" החדש על סוגית ההגנה — אם נראהו בצירוף עם הסכם בסיס-הקליעים העומד להחתם — מטיל על בריטניה נקיטה במדיניות הרתעה בגרסתה הקיצונית ביותר. לבריטניה יש, לדבריו של מר סאנדיס, כוח מפציצים רב-עצמה, הגדל והולך, אשר עתה מציידים אותו בפצצות-מגאטוניות; ובקרוב יהיו לה, בנוסף לכך, גם קליעים בליסטיים לטווחי-הבינים. אולם כדי לשלם בעבור מאמץ-גרעיני זה יהיה עלינו לקצץ עוד יותר בכוחותינו ה"מקובלים". מסיבה זו, כך הוא טוען, עלינו להפעיל עתה את כוח-ההרתעה האיסטרטגי שלנו לא רק במקרה של התקפה גרעינית רוסית, אלא אף "אם תנחית רוסיה התקפה-רבתית על מדינה מערבית באמצעות כוחות מקובלים בלבד"...

מר סאנדיס אינו משלה עצמו בכך שהשימוש בכוח ההרתעה המערבי — בצורת "הפצצה-רבתית גרעינית של מקורות העצמה שברוסיה", כהגדרתו — היתה מביאה להתקפה דומה על בריטניה. ובכל זאת, כפי שהוא עצמו מודה, אינו עורך הכנות כלשהן לאכטחתן האוירית של ערינו; כל משאביו, אומר הוא, יידרשו לשם הגנת שדות התעופה האיסטרטגיים שלנו. ובאשר ל"הגנה-אורחית" — את הנושא כולו פוטר הוא בפסקה מעורפלת אחת, בת עשר שורות. בקצרה, אם אמנם יופעל כוח ההרתעה של מר סאנדיס כי אז יוליך הדבר באופן בלתי נמנע להכחדה כמעט-מוחלטת של כל חי באיים אלה...

שומה עלינו איפוא לשאול: מה היא אותה "התקפה-רבתית" אשר תגרור מעשה זה של איבוד-לדעת לאומי? האם פלישה סוביאטית לפרס — אשר בתוקף "ברית בגדד" יש לראותה כ"מדינה מערבית"? או שמא הסתערות סינים על סיאם — היכולה לטעון לזכות דומה על סמך

כי תפרוץ מלחמה מבלי שבושרה מראש ומבלי שרצו בה. ואם אמנם תפרוץ, הרי חרושצ'וב עלול שלא להעריך נכונה את מצב הדברים האמיתי בבריטניה; עלול יהיה לחשוב כי מן החכמה הוא למחקנו בטרם נחליט אם להוציא לפועל את מדיניות ה"ספר-הלבן", אם לאו. יתכן כי סיכון זה קטן הנו — אך אין הוא הכרחי. יש מספר דברים שמוטב כי לא יאמרו; ואימונו זה היה אחד מהם.

בעיה שניה העולה מבין דפי ה"ספר-הלבן" נוגעת לכוחות ה"מקובלים" אותם יש להוסיף ולקיים. נתקבלה החלטה לפתות את הטירונים, על-ידי העלאות משכורת, להתחייב לתקופות שרות ארוכות יותר;

החלטה פסולה מבחינה עקרונית, ובלתי נכונה מבחינה מעשית. קרוב לודאי כי באופן זמני יעלה שיעור ההתחייבויות, כיוון שמעטים דברים אשר ינעמו לאדם יותר מאשר קבלת שכר רב יותר מחברו, בעד אותה עבודה עצמה; ובחורים צעירים שברכוחות המזוינים לא תמיד צופים הם מראש אותו זמן בו עשויים הם לחוש את הרצון לעזוב את השירות בשביל להתבסס בחיים, בשביל לשאת אשה, או

בשביל להיכנס לאיזו תעסוקה אחרת. אך עצם העובדה כי הם מתבקשים באורח זה להתקשר לשרות למשך תקופת שנים — היא עצמה מעידה על מידת אי-פופולריות הנודעת לחיי השרות-הצבאי; אילו היו האנשים מחבבים חיים אלה לא היה צורך לשחדם כדי שיתמידו בהם. החלטה זו נראית כהחלטה המורשעת מעניינים שבמדיניות-פנים, אליה הגיעו על-סמך ההנחה (המוטעית, קרוב לודאי) כי מצויה בציבור התנגדות חזקה לשרות חובה לאומי בצבא. בבוא העת עתידה הממשלה להתחרט על החלטה זו — אם רק תאריך ימים עד אז.

ואחרון-אחרון — קיימת הבעיה הכלכלית. האמנם הקימוצים אמתיים הנם — או שיהיה כלול בתקציב ההגנה "תקציב נוסף", שינסה לתת מוצא? אי אפשר לקבוע זאת, כיוון שגם במיטב הכונות אין ביכולת הממשלה, ולא ביכולת איש מחוצה לה, לדעת לבטח באיזו מידה עשויות התחייבויותינו להשתנות במהלכה של שנת 1958. כל שניתן לאמר בבטחה הוא כי ריחו של "תקציב-נוסף" עולה הפעם מהכרוזת המיניסטרס כאותו בושם הנודף ממכתבה של אשת-אהבים.

ה"אמנה לדרום מזרח אסיה"? האמנם יש בהחלפתם של משטרי שררה-שלטונית שבארצות אלה בשלטון קומוניסטי משום מאורע בעל חשיבות כה מרקיעת-שחקים עד כי הנגנו נכונים להשמיד את עצמנו אם יארע כזאת? או, אם כבר עוסקים אנו בכגון אלה, שמא את המבנה המדיני שבגרמניה-של-אדנאואר רואים אנו כחיוני כל כך, עד כי בהכרה נקבל עלינו התאבדות לאומית למען נקום את נקמתו?

עצם העמדת שאלות אלו — כמוה כתשובה. אי אפשר שיימצא ראש-ממשלה בריטי שיקבל החלטה כזו. איסטרטגית הגורם-המרתיע אינה אלא תפישה תיאורטית גרידא, שנועדה לשמש כמענה-לשעת-חרום אשר לדעת המדינאים לא תתרחש לעולם. אך אם אמנם תתרחש — הרי מיד יתגלה טבעו האמיתי של הגורם המרתיע: לחץ ע"י העמדת פנים, שכן הדבר הופך להיות מסופק יותר ויותר, האם תהיה בריטניה נכונה להשמידה גרעינית במקרה שצבאות גרמניה המזרחית, בתמיכה רוסית, יחצו את האלבה.

היות וניתן לשער כי דעתו של מר סאנדיס שפויה עליו, הרי שהוא מיטיב לדעת דברים אלה. אם גם הרוסים מיטיבים לדעתם — זוהי הנקודה בהנמקת טיעונו של מר סאנדיס, בה כורעת תחתיה מדיניות-ההגנה שלנו כולה. אין יסוד רב לשער שהרוסים זוממים תקופנות; אך אם ינקטו בתקופנות, תוך הפעלת עדיפותם העצומה בכוחות "מקובלים", כי אז ודאי כבר חישבור ומצאו כי ההסתכנות בכך שייצטרכו לעמוד בפני הפצצה גרעינית לא תהיה רבה ביותר.

ומשתחשף העמדת-הפנים הכבירה שב"גורם-המרתיע הגדול" — לא תהיה ה"למעבר" כל ברירה אלא לקבל עליו "הסכם מינכן" של הרגע האחרון, כשהוא גותן לרוסים כל שהללו דרשו — או להעביר לאיזור הנתון-בסכנה צבא "מקובל" בעל עצמה המספקת לבלימת ההתקפה הרוסית. אבל מן ה"ספר הלבן" ברור לחלוטין כי אין בידנו האמצעים לעשות זאת, וכי אין אנו עושים כל מאמץ להשיגם. מכאן, כי המסקנה המדינית ממדיניות ההגנה של מר סאנדיס תהיה מדיניות חוץ המבוססת על פיוס.